

Hasan müjewüre şu göz bilenem seredip gördünizmi?

Category:

Edebi

makalalar, Kitapcy, Nukdaýnazar, Söhbetdeşlik, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Hasan müjewüre şu göz bilenem seredip gördünizmi? HASAN MÜJEWÜRE ŞU GÖZ BILENEM SEREDIP GÖRDÜÑIZMI?

Informasiýa alyş-beriş mümkünçilikleriniň artmagy bilen birlikde özünü Mäti ýa-da Mesih yylan edenleriň sanardan kän bolandygyny bilip galdyk. Hawa, dünýäde bolup geçen ähli ylahy röwüşli prinsiplere aradaşlygyňz bir düwmece-de ýok. Eger niýetiňiz gözlemek-tapmak, okamak bolsa, onda barmaklarymyz bilen gözleg düwmesine birje gezek basýarys welin, bular barada näme bileýin diýsek, mesele däl! Taryhdan şu güne çenli yüzlerçe, belki-de, müňlerçe şahs özünü Mäti ýa-da Mesih yylan edip, soňunda panydan göçüp gidipdir. Yöne görüşüniz ýaly, şol geçip giden «mätilerdir» «mesihlerden» soňam ýaşap ýörüs. Ne-hä gopan kyýamaty gördük, ne-de başlap barýan uly uruşy. Bu elbetde, meseläniň bir tarapy. Beýleki bir tarapy bolsa şol adamlaryň täsir ediş güýçleri, aýdýanlarynyň garşylygy, düşündirjek bolýan zatlary we bularyň çözgüdine gowuşmagy.

* * *

Hasan müjewüriň adyny eşidensiňiz. 1954-nji ýylда Düzjede dünýä indi. Ymam Hatyp liseýini gutaryp, uniwersitetde ylahyýet fakultetinde okan. Talyplyk ýyllarynda muezzinlik we ymamlyk edenden soñ, Din işleri ministrliginde-de işlän. Şeýle-de, 1991-1995-nji ýyllarda Refah partýasynyň deputaty bolubam jemgyýetçilik işlerinde işledi, soňam türmä basyldy. Ine, onuň mesihlik pikiri-de hut şol ýyllarda döräpdir. Meniň bu aýdýanlarym baryp-ha ýigrimi ýyl mundan öñ bolup geçipdir. Hasan müjewür şonça wagtyň içinde pikirlerini we ynanç akydalaryny wagyz edip gezipdir. İlkibaşa känbir pisint

edilmeýän, belki-de özüniň ýuwaş gezýänligindenmi, nämemi, soňky ýyllarda Hasan müjewüriň kän-kän ýerde göze ilip başlandygyny aýtmak gerek. Eýse, muňa näme sebäp boldy? Näme boldu-da birdenkä birden bu adatdan daşary wagylary bilen orta çykan adam bilen gürrüňdeşlikler geçirildi, dokumental filmler döredildi, onuň aýdýan sözleri ýygy-ýygydan täzelikleriň we habarlaryň temasyna öwrülip başlady? "Keramat" munuň niresindedi?

Maňa galsa-ha, bu soraglaryň jogabyny Hasan müjewüriň öz wagylaryndan almak kyn däl. Şol wagylaryň üstünde durup geçmekçi, emma ilki şu seljermämi geçirmäge idin beriň.

Hasan müjewür geplände esasan durmuş hakykatlaryny, bolup geçýän wawwaly meseleleri göz öňünde tutýar dini hökümler bilen baglanyşykly çykyşlarynda bolsa "adalat-deňlik" terezisini orta goýyar. Hökümleri şu tarapy bilen teswirleyär, şu günüň meseleleri bilen baglanyşdyryae we «ylahy hökümler» onuň nukdaýnazarynda täzece röwüše girýär.

Hem ygtykat meselesindäki wagylary, hem syýasy çykyşlary Hasan müjewür bolan çemeleşmeleri täzeden şekillendirýär. Gürrüňime dowam etmekçi, emma onuň öňe süren pikirlerinden käbirlerine täzeden göz gezdireliň.

■ MESİHLİKMI...

Meselem, ol bir çykyşynda şeýle diýyärdi: "Güna diýlende, nämüçin şobada ýadyňza zyna, LGBT düşyär-de, halklaryň ganyny sorýan kapitalist wampirler, jeňbaz ganhorlar düşmeyär. Günä diýlende, ilki bilen halklary ezýän kapitalistler we kapitalizmi biziň boýnumyza dakan kanuny garakçylar ýadyňza düşsün."

Hasan müjewür kapitalizmden söz açanda janyndan syzdyryp bu sistemany ýazgarýar we Injilden mysallar getirýär: "Hem pula, hem Hudaýa gulluk edip bilmersiňiz." Munuň "baýyň jennete girmesinden düýäniň iňñe gözünden geçmesiniň has aňsat" bolşy ýaly.

Meşhur akyldarlaryň biri şeýle diýyär:

"Din – ezilen mahlugin iç çekişi, kalpsız dünýäniň kalbydyr."

Şol kalbyň ýaňzytmasyň ýokarda belläp geçen jümlelerimde görüp bileris: günä gözleýän bolsaňyz – günü güýçlülere, ketdelere, kapitalistlere, garakçylara göz aýlaň! Ýagdaý şeýle bolandoň, bütin dünýä jemgyýetçiliginiň agramly bölegi bilen şol bir ýere seredip, şol bir netijäni dillenensoň, hem-ä garaýışlar umumylaşýar, hemem kalplar. Mesihlikmi? Bu diňe muny orta atýanyň özüne dahilly mesele. Onuň ýöredýän pikirleri bolsa, belli bir derejede herkese ilteşýär, çagyryş wagylaryny edýär we onuň çagyryşy ara alynyp maslahatlaşylýar. Ine, özünü mesih saýýanlar bilen aýrylyşýan ýa-da birikýän ýerimizem şu ýer. Hut şonuň üçinem Karl Marksdyr Fridrih Engels hem hristianlygyň ilkinji ýyllary bilen işçiler hereketini ykbaldash hasaplapyrdyr. Engels bu barada «ikisi-de zulum gördü, ikisi-de göreşdi» diýýär. Isleseňiz, müjewüriň wagylary bilen sözümize dowam edeliň. Ýokarda aýdan sözlerimizdenem aňşyransyňz, müjewür gomoseksualistlere-de hoşniyetli göz bilen garaýar. Aýratynam «ylahy missiyasyny» ýatladanda, gomoseksualistleriň näletlenmesiniň bes edilendigini aýdýar, hut zyna jezasynda bolşy ýaly rejim (daşlama) ws taýaklama jezasy-da ýatyrylmaga degişli. Ýatyrylan zatlaryň arasynda diňe jezalar ýok. Kämilllik ýaşyna ýetmänkä we öz razylygy bolmazdan nikalaşmagyň, mirasy deň paýlaşmazlygyň, aýal-gyzlara berilmeýän shaýat-guwä durmak hökümineniň we şeýle-de zenany urmagy makullaýan «hökümiňem» ýatyrylandygyny aýdýar. Aýratynam, olja we basyp almak düşünjesi bilen gul-gyrnak, çory düşünjeleriniň edil haremdir hijap hökümleri ýaly mundan beýlæk güýjuniň ýokdugyny öñe sürýär. Şeýle-de, köp aýallylygam doly gadagan edilmäge edilmäge degişli, ybadatlar mejbury bolmaly däl. Orazany bolsa diňe et-ýagönümlerini tygşytlamak maksady bilen tutsa bolar. Spirtli içgilere näme? «Onu-da içse bolar» diýýär.

* * *

Häzirlikçe, ýene-de garşymza çykan bu täze Hasan müjewüriň özi baradaky gürrüñimize dowam edeliň. Bir gezek esasanam

«dindar» gatlaklar bu täze keşne dürli myjabatlary atyp, oňa bolan ýigrençlerini görkezdiler. «Hasan müjewür nädip bu hala geldi, ol nädip aklyndan azaşdy, nädip däliredi?» diýen ýaly ýazgylar ýazyldy, habarlar berildi. Meselem, Şewki Ýylmaz birnäçe ýyl öñ «gardasymyzy türmä dykdylar, oňa türmede sanjym etdiler, görmedik horlugsy galmadı» diýipdi. Häzirem onuň salgysyna aýdylýan sözler şondan enaýy däl. Onuň gelip düşen bu ýagdaýyna türmede geçiren ýyllaryny sebäpkär görkezýärler. Ol bu aýyplamalara garşı: «Men türmedekäm Erbakan premýer-ministrdi, Şewket Kazanam Adalat ministridi. Eger maňa bir zat bolan bolsa, şol ikisi günäkärdir» diýip jogap berýär. Soňra sözüne şularы goşýar: «Şol döwür Taýýip Erdoganam türmededi. Maňa sütem eden döwlet oňa näme üçin elini degirmmedi, ýa ony şeýle gowy görýämidiiler?»

■ **MUNY BIZ DÄL, TARYH AÝDÝAR**

Öñki ýaşan raýonynyň Hasan müjewürçä garşı bu otrisatel garaýsynyň aňyrsynda, elbetde, «ygtykady' sebäpler bolup biler, emma müjewür indi şol raýonyň syýasy düşünjesiniňem çäginden çykyp, antikapitalistik wagylary bilen öñki ýaşan raýonyndan ymykly arasyň üzdi. Bärde mesele diňe dinde däldi, onsoňam kapitalyň agalyk sürüän ýerinde dinem serişde hökmünde ulanylmaýarmy näme! Kapitaldan uzak, üstesine-de tankydy diliniň barlygy, ony kabul etdirerli däldi. Bu dil ýa-ha «dinden çykan», ýa-da «aklyndan azaşan» yylan ediläýmelidi, ýa-da görmezlige salynmalydy. Muny biz däl, taryh aýdýar.

Beýleki bir tarapdan mesih-mäti ýaly pikirlere ýedi menzil uzak durýan gatlaklar täze Hasan müjewüre sowuk çemeleşmediler, gaýtam bu täze dili umuman gyzgyn garşı aldylar. Tomaşaçy sany on müňlerden agdy, yzly-yzyna habarlar we söhbetdeşlik taýýarlandy. Olar üçin bärde dogry zat – hakykaryň dile getirilmegidi we Hasan müjewür köpleriň agzamaga gorkýan hakykatlaryny dillenýärdi. Belki-de, käbirleriniňgeýýän harby lybasy we wezipe borjy dini taglymatdan ep-esli uzakdy, emma olaryň barsynyn ünsüni müjewürde jemlän zat – durmuşyň aky hakykatlarydy.

Müjewür “Bugün iň uly günä – adamlary iň pes zähmet haky bilen işletmekdir” diýyärdi we bu söz bolsa durmuşyň iň janagyrylyly hakyatlarynyň biridi. Diýmek, hakyatlaryň garagyna göni «garap» bilmek gerekdi.

Ine, hut sebäpler üçin Hasan müjewüri gördüler, duýdular, alys-alys ýurtlardan onuň sesine däl-de, sözüne, aýdýanlaryna goşuldylae, goldadylar. Diýmek, şuny anyk aýdyp bileris: diniň adyndan çykyş edýänler şol bir wagtyň özünde ýasaýan jemgyýetiniň dertlerine, meselelerine, ynançlaryna, ygtykat taýdan kabul edýän zatlaryna we garşylyklaryna wekilçilik edip bilerler. Gürrüni giden kişiler (mesihler, mätiler) taryhyň dürlü döwürlerinde azlyk bolup galanam bolsalar, mesele azowlak bu azlygyň sesini duýup bilmekde we dine bolan garaýşymzy üýtmekdemikä diýyärin. Hasan müjewür şol bir wagtyň özünde bu hakykaty ýademyza saldy, şonuň üçin oña şunuksa nukdaýnazardan alanda berekella diýmek gerek.

Aýdyn TONGA.

Odatv.com 17.05.2020

Terjime eden: Guwanç Mämiliýew. Edebi makalalar